

بِسْمِ اللَّهِ
الرَّحْمَنِ
الرَّحِيمِ

مجموعه
قوانین و مقررات

کاربردی حقوقی

تدوین: گروه علمی موسسه آموزش عالی آزاد چتر دانش

انتشارات چتر دانش - ۱۳۹۷

- عنوان قراردادی : ایران. قوانین و احکام
- عنوان و نام پدیدآور : مجموعه قوانین و مقررات کاربردی حقوقی
- مشخصات نشر : تهران: چتر دانش، ۱۳۹۴.
- مشخصات ظاهری : ۶۹۶ ص؛ ۱۱×۱۷ س.م.
- شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۷۳۱۶-۸۴-۹
- وضعیت فهرست نویسی : فیفای مختصر
- یادداشت : این مدرک در آدرس <http://opac.nlai.ir> قابل دسترسی است.
- یادداشت : چاپ قبلی: آراء سبز، ۱۳۹۱.
- یادداشت : چاپ چهارم.
- شناسه افزوده : موسسه آموزش عالی آزاد چتر دانش
- شماره کتابشناسی ملی : ۳۸۱۰۷۰۹

- نام کتاب : مجموعه قوانین و مقررات کاربردی حقوقی
- ناشر : چتر دانش
- تدوین : گروه علمی موسسه آموزش عالی آزاد چتر دانش
- نوبت و سال چاپ : نهم-۱۳۹۷
- شمارگان : ۱۰۰۰
- شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۷۳۱۶-۸۴-۹
- قیمت : ۱۷۵۰۰ تومان

فروشگاه مرکزی: تهران، میدان انقلاب، خمینری جاوید (اردیبهشت شمالی)، پلاک ۸۸

تلفن مرکز بخش: ۶۶۴۹۳۳۷۷ - تلفن فروشگاه کتاب: ۶۶۴۰۲۳۵۳

nashr.chatr@gmail.com

کلیه حقوق برای مؤلف و ناشر محفوظ است.

سخن ناشر

رشته حقوق با تمام شاخه‌ها و گرایش‌هایش، به‌منزله یکی از پرترفدارترین رشته‌های دانشگاهی کشور، تعداد فراوانی از دانشجویان علوم انسانی را به‌خود جلب کرده است؛ دانشجویانی که پس از تحصیل، وارد عرصه خدمت شده و در مناصب و جایگاه‌های گوناگون به ایفای وظیفه مشغول می‌شوند.

منابعی که در دانشکده‌های حقوق، مبنای کار قرار گرفته و تحصیل دانشجویان بر مدار آن‌ها قرار دارد، در واقع، مجموعه کتب و جزواتی هستند که طی سالیان متمادی چنان‌که باید تغییر نیافته و خود را با تحولات و نیازهای زمانه هماهنگ نکرده‌اند.

این، درحالی است که نیاز مبرم دانش‌پژوهان به مجموعه‌های پربار و سودمند، امری انکارناپذیر است. به‌این ترتیب، ضرورت تدوین کتب غنی و ارزشمند برای رفع نیازهای علمی دانشجویان رشته حقوق و نیز رشته‌های متأثر از آن، باید بیش از گذشته مورد توجه قرار گیرد؛ کتاب‌هایی که روزآمدی محتوای آنها از یک سو و تناسب آنها با نیاز دانش‌پژوهان از سوی دیگر، مورد توجه و لحاظ ناشر و نویسنده، قرار گرفته باشد.

مؤسسه آموزش عالی آزاد چتردانش، در مقام مؤسسه‌ای پیشگام در امر نشر کتب آموزشی روزآمد و غنی، توانسته است گام‌های مؤثری در همراهی با دانشجویان رشته حقوق بردارد. این مؤسسه افتخار دارد که با بهره‌مندی از تجربیات فراوان خود و با رصد دقیق نیازهای علمی دانشجویان، به تولید آثاری همت‌گمارد که مهم‌ترین دستاورد آن‌ها، تسهیل آموزش و تسریع یادگیری پژوهندگان باشد. انتشارات چتر دانش امیدوار است با ارائه خدمات درخشان، شایستگی‌های خود را در این حوزه علمی بیش از پیش به منصفی ظهور برساند.

فرزاد دانشور

مدیر مسئول انتشارات چتر دانش

۱۴	..... پیشگفتار
۱۷	..... قانون شوراهاى حل اختلاف مصوب ۱۳۹۴
۳۳	..... آیین‌نامه اجرائی قانون شوراهاى حل اختلاف مصوب ۱۳۹۵
۴۸	..... قانون داوری تجارى بين‌المللى مصوب ۱۳۷۶
۴۸	..... فصل اول: مقررات عمومى
۵۱	..... فصل دوم: موافقتنامه داوری
۵۲	..... فصل سوم: ترکیب هیات داوری
۵۶	..... فصل چهارم: صلاحیت «داور»
۵۹	..... فصل پنجم: نحوه رسیدگی داوری
۶۱	..... فصل ششم: ختم رسیدگی و صدور رای
۶۴	..... فصل هفتم: اعتراض به رای
۶۶	..... فصل هشتم: اجرای رای
۶۷	..... فصل نهم: سایر مقررات
۶۸	..... قانون امور حسبی مصوب ۱۳۱۹
۶۸	..... باب اول: در کلیات
۷۵	..... باب دوم: در قیمومت
۷۵	..... فصل اول: صلاحیت دادگاه قیمومت
۷۶	..... فصل دوم: ترتیب تعیین قیم
۸۰	..... فصل سوم: اختیارات و مسئولیت قیم
۸۳	..... فصل چهارم: عزل قیم
۸۴	..... باب چهارم: امور راجع به امین
۸۸	..... باب چهارم: راجع به غائب مفقودالاثر

فصل اول: در صلاحیت دادگاه.....	۸۸
فصل دوم: در تعیین امین	۸۸
فصل سوم: دادن اموال به طور موقت به تصرف ورثه.....	۸۹
فصل چهارم: در حکم موت فرضی.....	۹۲
باب پنجم: در امور راجع به ترکه.....	۹۴
فصل اول: در صلاحیت.....	۹۴
فصل دوم: در مهر و موم.....	۹۵
فصل سوم: در برداشتن مهر و موم.....	۱۰۱
فصل چهارم: در تحریر ترکه.....	۱۰۴
فصل پنجم: راجع به دیون متوفی.....	۱۰۷
مبحث اول: استیفاء دین از ترکه.....	۱۰۷
مبحث دوم: قبول ترکه.....	۱۱۰
مبحث سوم: رد ترکه.....	۱۱۲
مبحث چهارم: قبول دیون مطابق صورت تحریر ترکه.....	۱۱۲
مبحث پنجم: تصفیه.....	۱۱۳
فصل ششم: راجع به وصیت.....	۱۱۶
فصل هفتم: در تقسیم.....	۱۲۱
فصل هشتم: در ترکه متوفای بلاوارث.....	۱۲۵
فصل نهم: راجع به ترکه اتباع خارجه.....	۱۲۷
فصل دهم: در تصدیق انحصار وراثت.....	۱۳۲
باب هفتم: در هزینه.....	۱۳۵
قانون اجرای احکام مدنی مصوب ۱۳۵۶.....	۱۳۷
فصل اول: قواعد عمومی.....	۱۳۷

مبحث اول: مقدمات اجرا.....	۱۳۷
مبحث دوم: دادورزها (مأمورین اجرا).....	۱۳۹
مبحث سوم: ترتیب اجرا.....	۱۴۱
فصل دوم: توقیف اموال.....	۱۴۸
مبحث اول: مقررات عمومی.....	۱۴۸
مبحث دوم: در توقیف اموال منقول.....	۱۵۰
مبحث سوم: صورت برداری اموال منقول.....	۱۵۲
مبحث چهارم: ارزیابی اموال منقول.....	۱۵۴
مبحث پنجم: حفظ اموال منقول توقیف شده.....	۱۵۵
مبحث ششم: توقیف اموال منقول محکوم علیه که نزد شخص ثالث است.....	۱۵۷
مبحث هفتم: توقیف حقوق مستخدمین.....	۱۵۹
مبحث هشتم: توقیف اموال غیر منقول.....	۱۵۹
مبحث نهم: صورت برداری اموال غیر منقول.....	۱۶۱
مبحث دهم: ارزیابی و حفظ اموال غیر منقول.....	۱۶۲
فصل سوم: فروش اموال توقیف شده.....	۱۶۲
مبحث اول: فروش اموال منقول.....	۱۶۲
مبحث دوم: فروش اموال غیر منقول.....	۱۶۶
فصل پنجم: اعتراض شخص ثالث.....	۱۶۸
فصل ششم: حق تقدم.....	۱۶۹
فصل هفتم: تأدیه طلب.....	۱۷۰
فصل هشتم: هزینه های اجرایی.....	۱۷۲
فصل نهم: احکام و اسناد لازم الاجراء کشورهای خارجی.....	۱۷۴

قانون استفاده بعضی از دستگاه‌ها از نماینده حقوقی در مراجع قضائی و معافیت بنیاد شهید انقلاب اسلامی و کمیته امداد امام خمینی (ره) از پرداخت هزینه دادرسی مصوب ۱۳۷۴.....	۱۷۸
لایحه قانونی راجع به معافیت بنیاد مستضعفان از پرداخت هزینه دادرسی در تمام مراجع قضایی مصوب ۱۳۵۸.....	۱۷۹
قانون صدور چک مصوب ۱۳۵۵ به همراه اصلاحات بعدی... ۱۸۰	۱۸۰
قانون نحوه وصول مطالبات بانک‌ها مصوب ۱۳۶۸.....	۱۹۱
قانون ثبت اختراعات، طرح‌های صنعتی و علائم تجاری مصوب ۱۳۸۶.....	۱۹۳
فصل اول: اختراعات.....	۱۹۳
فصل دوم: طرح‌های صنعتی.....	۲۰۶
فصل سوم: علائم، علائم جمعی و نام‌های تجاری.....	۲۰۹
فصل چهارم: مقررات عمومی.....	۲۱۵
قانون اداره تصفیه امور ورشکستگی مصوب ۱۳۱۸....	۲۲۲
مبحث اول: سازمان اداره تصفیه.....	۲۲۲
مبحث دوم: اقدامات تأمینی اداره تصفیه.....	۲۲۴
مبحث سوم: دعوت بستانکاران.....	۲۲۶
مبحث چهارم: اداره اموال.....	۲۲۸
مبحث پنجم: رسیدگی به مطالبات.....	۲۲۹
مبحث ششم: تصفیه.....	۲۳۰
مبحث هفتم: تقسیم وجوه حاصله از فروش.....	۲۳۳
مبحث هشتم: خاتمه ورشکستگی.....	۲۳۴

مبحث نهم: مقررات مالی.....	۲۳۴
مبحث دهم: مقررات مخصوص.....	۲۳۶
آیین‌نامه قانون اداره تصفیه امور ورشکستگی مصوب	۱۳۱۸
۲۳۸	۲۳۸
فصل اول: صورتمجلس‌ها و حسابداری.....	۲۳۸
مبحث اول: مقررات عمومی.....	۲۳۸
مبحث دوم: صورتمجلس‌ها.....	۲۴۰
مبحث سوم: نگاهداری اسناد ورشکستگی.....	۲۴۱
مبحث چهارم: نگاهداری دفاتر حسابداری.....	۲۴۲
فصل دوم: اجرای مقررات مربوط به مراحل مختلفه ورشکستگی..	۲۴۵
مبحث اول: تهیه صورت دارایی.....	۲۴۵
مبحث دوم: دعوت بستانکاران.....	۲۴۸
مبحث سوم: اداره اموال.....	۲۴۸
مبحث چهارم: رسیدگی به مطالبات.....	۲۵۰
مبحث پنجم: تصفیه.....	۲۵۲
مبحث ششم: تقسیم وجوه حاصله.....	۲۵۳
مبحث هفتم: خاتمه ورشکستگی.....	۲۵۵
مبحث هشتم: تصفیه اختصار.....	۲۵۶
مبحث نهم: مقررات مخصوص.....	۲۵۶
قانون راجع به ثبت شرکت‌ها مصوب ۱۳۱۰	۲۵۸
قانون وکالت مصوب ۱۳۱۵	۲۶۴
فصل اول: وکیل و شرایط وکالت.....	۲۶۴
فصل دوم: تشکیلات و کلا.....	۲۶۵

فصل سوم: حقوق و وظایف.....	۲۶۶
فصل چهارم: در تعقیب و مجازات انتظامی و کلاء.....	۲۷۱
فصل پنجم: مقررات مختلفه.....	۲۷۱
آیین نامه تعرفه حق الوکاله، حق المشاوره و هزینه سفر وکلاى دادگستری و وکلای موضوع ماده ۱۸۷ مصوب ۱۳۸۵.....	۲۷۳
قانون کیفیت اخذ پروانه وکالت دادگستری مصوب ۱۳۷۶.....	۲۸۱
آیین نامه صدور جواز وکالت اتفاقی (موقت) شماره ۲۱۱ مصوب ۱۳۷۸.....	۲۸۶
لایحه استقلال کانون وکلای دادگستری مصوب ۱۳۳۳.....	۲۸۹
قانون نحوه اهداء جنین به زوجین نابارور مصوب ۱۳۸۲.....	۲۹۹
قانون اجازه رعایت احوال شخصیه ایرانیان غیر شیعه در محاکم مصوب ۱۳۱۲.....	۳۰۱
قانون کانون کارشناسان رسمی دادگستری مصوب ۱۳۸۱.....	۳۰۲
قانون ثبت احوال مصوب ۱۳۵۵.....	۳۲۶
فصل اول: کلیات.....	۳۲۶
فصل دوم: اسناد و دفاتر ثبت احوال.....	۳۳۰
فصل سوم: ثبت ولادت.....	۳۳۱
فصل چهارم: ثبت مرگ.....	۳۳۵
فصل پنجم: ازدواج و طلاق.....	۳۳۹
فصل ششم: صدور شناسنامه.....	۳۴۱
فصل هفتم: صدور کارت شناسایی.....	۳۴۳
فصل هشتم: نام خانوادگی.....	۳۴۳

فصل نهم: تعویض شناسنامه‌های موجود و نقل آن به دفاتر ثبت کل وقایع	۳۴۴
فصل دهم: تهیه مقدمات اجرای قانون	۳۴۶
فصل یازدهم: مقررات کیفری	۳۴۷
قانون مسئولیت مدنی مصوب ۱۳۳۹	۳۴۹
قانون روابط موجر و مستأجر مصوب ۱۳۵۶	۳۵۴
فصل اول: کلیات	۳۵۴
فصل دوم: میزان اجاره‌بها و ترتیب پرداخت آن	۳۵۵
فصل سوم: در تنظیم اجاره‌نامه	۳۵۷
فصل چهارم: موارد فسخ اجاره و تخلیه عین مستأجره	۳۶۰
فصل پنجم: حق کسب یا پیشه یا تجارت	۳۶۵
فصل ششم: تعمیرات	۳۶۷
قانون الحاق یک ماده به قانون روابط موجر و مستأجر مصوب ۱۳۶۵	۳۷۲
قانون روابط موجر و مستأجر مصوب ۱۳۷۶	۳۷۳
فصل اول: روابط موجر و مستأجر	۳۷۳
فصل دوم: سرقتی	۳۷۴
قانون بیمه اجباری خسارات واردشده به شخص ثالث در اثر حوادث ناشی از وسایل نقلیه مصوب ۱۳۹۵	۳۷۷
بخش نخست: کلیات	۳۷۷
بخش دوم: حقوق و تعهدات بیمه‌گر و بیمه‌گذار	۳۸۲
بخش سوم: حقوق و تعهدات صندوق	۳۹۱
بخش چهارم: پرداخت خسارت	۳۹۹

بخش پنجم: تکالیف سایر نهادها و دستگاه‌های مرتبط.....	۴۰۴
بخش ششم: مقررات کیفری.....	۴۱۳
بخش هفتم: مقررات نهائی.....	۴۱۴
قانون اصلاح قانون جلوگیری از تصرف عدوانی مصوب	
۱۳۵۲.....	۴۱۶
قانون افراز و فروش املاک مشاع مصوب ۱۳۵۷.....	۴۲۲
آیین نامه قانون افراز و فروش املاک مشاع مصوب آذر ماه	
سال ۱۳۵۷.....	۴۲۴
آیین نامه چگونگی تملک اموال غیر منقول توسط اتباع خارجی	
غیر مقیم در جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۷۴.....	۴۲۶
قانون نظارت بر رفتار قضات مصوب ۱۳۹۰.....	۴۲۹
فصل اول: دادگاه عالی و دادسرای انتظامی قضات.....	۴۳۰
فصل دوم: مجازات‌ها و تخلفات انتظامی.....	۴۳۳
فصل سوم: آیین رسیدگی به تخلفات انتظامی.....	۴۳۸
فصل چهارم: تعلیق قاضی.....	۴۴۲
فصل پنجم: رسیدگی به صلاحیت قضات.....	۴۴۴
قانون نحوه اجرای محکومیت‌های مالی مصوب ۱۳۹۳.....	۴۴۹
ماده ۳ قانون وصول برخی از درآمدهای دولت و مصرف آن	
در موارد معین مصوب ۱۳۷۳ همراه با اصلاحیه.....	۴۶۱
درآمد خدمات قضائی شوراهای حل اختلاف.....	۴۶۵
بخشنامه یکنواخت‌سازی اخذ هزینه دادرسی.....	۴۶۶
قانون حمایت از مؤلفان، مصنفان و هنرمندان مصوب	
۱۳۴۸.....	۴۷۰

۴۷۰	فصل یکم: تعاریف
۴۷۱	فصل دوم: حقوق پدیدآورنده
۴۷۳	فصل سوم: مدت حمایت از حق پدیدآورنده و حمایت‌های قانونی دیگر
۴۷۵	فصل چهارم: تخلفات و مجازات‌ها
	قانون تشکیلات و اختیارات سازمان حج و اوقاف و امور
۴۷۸	خبریه مصوب ۱۳۶۳
۴۸۷	قانون حمایت خانواده مصوب ۱۳۹۱
۴۸۷	فصل اول: دادگاه خانواده
۴۹۳	فصل دوم: مراکز مشاوره خانوادگی
۴۹۴	فصل سوم: ازدواج
۴۹۶	فصل چهارم: طلاق
۵۰۱	فصل پنجم: حضانت و نگهداری اطفال و نفقه
۵۰۳	فصل ششم: حقوق وظیفه و مستمری
۵۰۴	فصل هفتم: مقررات کیفری
	آیین‌نامه اجرایی قانون حمایت خانواده مصوب ۵۰۸۱۳۹۳
۵۰۸	فصل اول: دادگاه خانواده
۵۰۸	مبحث اول: کلیات
۵۱۰	مبحث دوم: ارائه گواهی پزشکی توسط زوجین
۵۱۱	مبحث سوم: طلاق توافقی
۵۱۳	مبحث چهارم: داوری
۵۱۳	مبحث پنجم: حقوق زوجه
۵۱۴	مبحث ششم: مدت اعتبار حکم طلاق و گواهی عدم امکان سازش
۵۱۵	مبحث هفتم: حضانت و نگهداری اطفال

۵۱۶	مبحث هشتم: حقوق وظیفه و مستمری
۵۱۷	مبحث نهم: مقررات کیفری
۵۱۸	فصل دوم: مراکز مشاوره خانواده
۵۱۸	مبحث اول: اهداف و تشکیلات
۵۱۹	مبحث دوم: واحد مشاوره خانواده استانها
۵۲۰	مبحث سوم: شرایط اخذ مجوز تأسیس مرکز مشاوره
۵۲۳	مبحث چهارم: اتیان سوگند
۵۲۳	مبحث پنجم: نحوه صدور و اعتبار مجوز ایجاد مرکز مشاوره خانواده
۵۲۴	مبحث ششم: چگونگی تعیین تعرفه خدمت مراکز مشاوره
۵۲۴	مبحث هفتم: نحوه ارائه خدمات مشاوره‌ای
۵۲۵	مبحث هشتم: تخلفات و مجازاتهای انتظامی
۵۲۵	مبحث نهم: سایر موارد
۵۲۷	فصل سوم: ثبت ازدواج و طلاق و وقایع مربوط به آن
۵۳۰	فصل چهارم: نحوه ملاقات والدین با طفل
	آئین نامه اجرای مفاد اسناد رسمی لازم الاجراء و طرز رسیدگی به شکایت از عملیات اجرائی سازمان ثبت اسناد و املاک کشور مصوب ۱۳۸۷
۵۳۲	فصل اول: تعاریف
۵۳۶	فصل دوم: صدور اجرائیه
۵۴۱	فصل سوم: ابلاغ
۵۴۶	فصل چهارم: ترتیب اجراء
۵۵۲	فصل پنجم: بازداشت اموال منقول
۵۶۰	فصل ششم: بازداشت اموال نزد شخص ثالث

۵۶۳	فصل هفتم: بازداشت اموال غیرمنقول
۵۶۸	فصل هشتم: ارزیابی
۵۷۰	فصل نهم: در وثیقه
۵۷۶	فصل دهم: در مزایده
۵۸۵	فصل یازدهم: تخلیه و ختم عملیات اجرائی
۵۸۸	فصل دوازدهم: هزینه‌های اجرائی
۵۹۱	فصل سیزدهم: شکایت از عملیات اجرائی و طرز رسیدگی به شکایات
۵۹۲	فصل چهاردهم: امور متفرقه
	قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری
۶۰۰	مصوب ۱۳۹۲
۶۰۰	بخش اول: تشکیلات
۶۰۳	بخش دوم: آیین دادرسی
۶۰۳	فصل اول: صلاحیت
۶۰۶	فصل دوم: ترتیب رسیدگی
۶۰۶	مبحث اول: رسیدگی در شعب بدوی
۶۰۶	اول: دادخواست
۶۱۲	دوم: دستور موقت
۶۱۴	سوم: رسیدگی و صدور رأی
۶۲۲	مبحث دوم: رسیدگی در شعب تجدیدنظر
۶۲۵	مبحث سوم: رسیدگی در هیأت عمومی
۶۳۱	بخش سوم: اعاده دادرسی
۶۳۲	بخش چهارم: اجرای احکام
۶۳۷	بخش پنجم: سایر مقررات

قانون بخش تعاونی اقتصاد جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۷۰ (با اصلاحات و الحاقات بعدی) ۶۳۸
فصل اول: اهداف و ضوابط کلی بخش تعاونی ۶۳۸
فصل دوم: عضو ۶۴۰
فصل سوم: سرمایه ۶۴۲
فصل چهارم: حساب سود و زیان و تقسیم سود و سایر مقررات مالی ۶۴۶
فصل پنجم: تعاونی‌های تولید و توزیع ۶۴۷
فصل ششم: ارکان تعاونی‌ها ۶۴۸
بخش دوم: هیأت مدیره ۶۵۲
بخش سوم: بازرسی ۶۵۵
فصل هفتم: اتحادیه تعاونی ۶۵۷
فصل هشتم: تشکیل و ثبت تعاونی‌ها ۶۶۰
فصل نهم: ادغام، انحلال و تصفیه ۶۶۱
بخش اول: ادغام ۶۶۱
بخش دوم: انحلال و تصفیه ۶۶۱
فصل دهم: اتاق تعاون ۶۶۲
فصل یازدهم: وزارت تعاون ۶۶۹
فصل دوازدهم: سایر مقررات ۶۷۴
قانون تملک آپارتمان‌ها مصوب ۱۳۴۳ ..... ۶۷۸
قانون پیش فروش ساختمان مصوب ۱۳۸۹ ..... ۶۸۶

پیشگفتار

در پاسخ به استقبال گسترده از کتابهای آموزشی منتشر شده توسط مؤسسه چتردانش بر آن شدیم که با سرعت و دقت بیشتر در تهیه و تکمیل این مجموعه با عناوین جدید از جمله «مجموعه قوانین و مقررات کاربردی حقوقی» اقدام نماییم.

از آنجا که داوطلبین شرکت کننده در آزمون های حقوقی وکالت، کارشناسی ارشد، قضاوت، مشاوران حقوقی، سردفتران اسناد رسمی نیازمند این هستند که قوانین خاص حقوقی که به صورت پراکنده و در سالهای مختلف به تصویب رسیده است را مطالعه کنند، گردآوری این قوانین به صورت یکجا برای ایشان دشوار است.

بر آن شدیم که قوانین خاص حقوقی را به صورت یکجا گردآوری نماییم تا گامی بهتر به سوی قبولی شما عزیزان در زمینه آزمون های حقوقی فراهم آوریم.

گروه علمی موسسه آموزش عالی آزاد چتر دانش

قانون شوراهای حل اختلاف مصوب ۱۳۹۴/۹/۱۶

ماده ۱- به منظور حل اختلاف و صلح و سازش بین اشخاص حقیقی و حقوقی غیردولتی، شوراهای حل اختلاف که در این قانون به اختصار «شورا» نامیده می‌شوند، تحت نظارت قوه قضائیه و با شرایط مقرر در این قانون تشکیل می‌گردد.

تبصره- تعیین محدوده فعالیت جغرافیایی شورا در هر حوزه قضائی به عهده رئیس همان حوزه قضائی می‌باشد.

ماده ۲- شوراهای حل اختلاف در شهرها و در صورت لزوم در روستاها به تعداد لازم تشکیل می‌گردد.

تبصره- رئیس قوه قضائیه می‌تواند برای رسیدگی به امور خاص به ترتیب مقرر در این قانون شوراهای تخصصی تشکیل دهد.

ماده ۳- هر شورا دارای رئیس، دونفر عضو اصلی و یک نفر عضو علی‌البدل است و در صورت نیاز می‌تواند برای انجام وظایف خود دارای مسئول دفتر باشد که توسط رئیس حوزه قضائی مربوط پیشنهاد و ابلاغ آن از سوی رئیس کل دادگستری استان یا معاون ذی‌ربط وی صادر می‌شود.

ماده ۴- در هر حوزه قضائی یک یا چند نفر قاضی دادگستری که قاضی شورا نامیده می‌شوند، مطابق مقررات این قانون انجام وظیفه می‌نمایند.

تبصره ۱- قوه قضائیه می تواند برای تأمین قضات شورا از میان قضات شاغل یا بازنشسته استفاده نماید.

تبصره ۲- مرکز امور شوراها می تواند از قضات شورا به صورت تمام وقت یا پاره وقت استفاده نماید.

تبصره ۳- رئیس قوه قضائیه می تواند یک قاضی را برای چند شورا تعیین کند.

ماده ۵- حکم انتصاب قاضی شورا توسط رئیس قوه قضائیه و حکم انتصاب هریک از اعضای شورا پس از احراز شرایط مقرر در این قانون، با پیشنهاد رئیس کل دادگستری توسط رئیس مرکز امور شوراها صادر می شود.

ماده ۶- اعضای شورا باید دارای شرایط زیر باشند:

الف- متدین به دین مبین اسلام

ب- تابعیت جمهوری اسلامی ایران

پ- التزام عملی به قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و ولایت مطلقه فقیه

ت- حسن شهرت به امانت و دیانت و صحت عمل

ث- عدم استفاده از مشروبات الکلی و عدم اعتیاد به مواد مخدر

یا روانگردان

ج- حداقل سی سال سن تمام

چ- کارت پایان خدمت وظیفه عمومی یا معافیت از آن برای

مشمولان

ح- حداقل مدرک کارشناسی یا مدرک حوزوی معادل برای تمام

اعضای شورای حل اختلاف شهر و در شورای روستا سواد خواندن و

نوشتن و ترجیحاً داشتن دیپلم و بالاتر

خ- متأهل بودن

د- سابقه سکونت در حوزه شورا حداقل به مدت شش ماه و تداوم

سکونت پس از عضویت

ذ- نداشتن سابقه محکومیت مؤثر کیفری و عدم محرومیت از

حقوق اجتماعی

تبصره ۱- برای عضویت در شورا دارندگان مدرک دانشگاهی یا

حوزوی در رشته‌های حقوق قضائی یا الهیات با گرایش فقه و مبانی

حقوق اسلامی در اولویت هستند و حداقل یک نفر از اعضای شورای

حل اختلاف شهر باید از میان دارندگان مدارک تحصیلی فوق باشد.

تبصره ۲- افرادی که پیش از لازم‌الاجراء شدن این قانون به

عضویت شوراها درآمده‌اند در صورت نداشتن شرایط موضوع بندهای

(ح) و (خ) ادامه عضویتشان بلامانع است.

تبصره ۳- رئیس قوه قضائیه می‌تواند برای صلح و سازش در

دعای و شکایات اقلیت‌های دینی موضوع اصل سیزدهم (۱۳)

قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، شورای حل اختلاف خاص

آنان تشکیل دهد. اعضای این شورا باید متدین به دین خود باشند.

تبصره ۴- اعضای شورا قبل از شروع به کار مکلفند مطابق

سوگندنامه‌ای که توسط رئیس قوه قضائیه تهیه و تصویب می‌شود،

سوگند یاد نمایند.

ماده ۷- قضات، کارکنان دادگستری، وکلا و مشاوران حقوقی،

کارشناسان رسمی دادگستری و کارکنان نیروهای نظامی و

انتظامی جمهوری اسلامی ایران و نیروهای اطلاعاتی تا زمانی که در

سمتهای شغلی خود هستند حق عضویت در شورا را ندارند.
ماده ۸- در موارد زیر شوراها با تراضی طرفین برای صلح و سازش اقدام می‌نمایند:

الف- کلیه امور مدنی و حقوقی

ب- کلیه جرائم قابل گذشت

پ- جنبه خصوصی جرائم غیرقابل گذشت

تبصره- در صورتی که رسیدگی شورا با درخواست یکی از طرفین صورت پذیرد و طرف دیگر تا پایان جلسه اول عدم تمایل خود را برای رسیدگی در شورا اعلام نماید، شورا درخواست را بایگانی و طرفین را به مرجع صالح راهنمایی می‌نماید.

ماده ۹- در موارد زیر، قاضی شورا با مشورت اعضای شورا رسیدگی و مبادرت به صدور رأی می‌نماید:

الف- دعاوی مالی راجع به اموال منقول تا نصاب دویست میلیون (۲۰۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال به‌جز مواردی که در تاریخ لازم‌الاجراء شدن این قانون در دادگستری مطرح می‌باشند.

ب- تمامی دعاوی مربوط به تخلیه عین مستأجره به‌جز دعاوی مربوط به سرقتی و حق کسب و پیشه

پ- دعاوی تعدیل اجاره‌بها به شرطی که در رابطه استیجاری اختلافی وجود نداشته باشد

ت- صدور گواهی حصر وراثت، تحریر ترکه، مهر و موم ترکه و رفع آن

ث- ادعای اعسار از پرداخت محکوم‌به در صورتی که شورا نسبت به اصل دعوی رسیدگی کرده باشد

ج- دعاوی خانواده راجع به جهیزیه، مهریه و نفقه تا نصاب مقرر در بند (الف) در صورتی که مشمول ماده (۲۹) قانون حمایت خانواده مصوب ۱۳۹۱/۱۲/۱ نباشند.

چ- تأمین دلیل

ح- جرائم تعزیری که صرفاً مستوجب مجازات جزای نقدی درجه هشت باشد.

تبصره ۱- بهای خواسته براساس نرخ واقعی آن تعیین می‌گردد، چنانچه نسبت به بهای خواسته بین اصحاب دعوی اختلاف حاصل شود و اختلاف مؤثر در صلاحیت شورا باشد، یا قاضی شورا نسبت به آن تردید کند قبل از شروع رسیدگی رأساً یا با جلب نظر کارشناس، بهای خواسته را تعیین میکند.

تبصره ۲- شورای حل اختلاف مجاز به صدور حکم شلاق و حبس نمی‌باشد.

تبصره ۳- صلاحیت شورا‌های حل اختلاف روستا مستقر در روستا صرفاً صلح و سازش می‌باشد.

ماده ۱۰- دعاوی زیر حتی با توافق طرفین قابل طرح در شورا نیست:

الف- اختلاف در اصل نکاح، اصل طلاق، فسخ نکاح، رجوع، نسب

ب- اختلاف در اصل وقفیت، وصیت، تولیت

پ- دعاوی راجع به حجر و ورشکستگی

ت- دعاوی راجع به اموال عمومی و دولتی

ث- اموری که به موجب قوانین دیگر در صلاحیت مراجع

اختصاصی یا مراجع قضائی غیردادگستری می‌باشد.

ماده ۱۱- در کلیه اختلافات و دعاوی خانوادگی و سایر دعاوی مدنی و جرائم قابل گذشت، مرجع قضائی رسیدگی کننده می تواند با توجه به کیفیت دعوی یا اختلاف و امکان حل و فصل آن از طریق صلح و سازش، فقط یک بار برای مدت حداکثر سه ماه موضوع را به شورا ارجاع نماید.

تبصره- در اجرای این ماده، شوراها مکلفند برای حل و فصل دعوی یا اختلاف و ایجاد صلح و سازش تلاش کنند و نتیجه را اعم از حصول یا عدم حصول سازش در مهلت تعیین شده برای تنظیم گزارش اصلاحی یا ادامه رسیدگی به طور مستند به مرجع قضائی ارجاع کننده اعلام نمایند.

ماده ۱۲- شوراها باید اقدامات لازم را برای حفظ اموال اشخاص صغیر، مجنون و غیررشید که فاقد ولی یا قیم باشند و غایب مفقودالاثرا، همچنین ماترک متوفای بلاوارث و اموال مجهول المالک به عمل آورند و بلافاصله مراتب را به مراجع صالح اعلام کنند. شوراها حق دخل و تصرف در هیچ یک از اموال مذکور را ندارند.

ماده ۱۳- در صورت اختلاف در صلاحیت محلی شوراها به ترتیب زیر اقدام می شود:

الف- در مورد شوراهای واقع در یک حوزه قضائی، حل اختلاف با شعبه اول دادگاه عمومی همان حوزه است.

ب- در مورد شوراهای واقع در حوزه های قضائی شهرستان های یک استان، حل اختلاف با شعبه اول دادگاه عمومی حوزه قضائی شهرستان مرکز استان است.

پ- در مورد شوراهای واقع در دو استان، حل اختلاف با شعبه

اول دادگاه عمومی شهرستان مرکز استانی است که ابتدائاً به صلاحیت شورای واقع در آن استان اظهار نظر شده است.

ماده ۱۴- در صورت بروز اختلاف در صلاحیت شورای حل اختلاف با سایر مراجع غیردادگستری در یک حوزه قضائی، حل اختلاف با شعبه اول دادگاه عمومی حوزه قضائی مربوط است و در حوزه‌های قضائی مختلف یک استان، حل اختلاف با شعبه اول دادگاه عمومی شهرستان مرکز همان استان است. در صورت بروز اختلاف شوراهای حل اختلاف با مراجع غیردادگستری واقع در حوزه دو استان، به ترتیب مقرر در بند (پ) ماده (۱۳) این قانون عمل می‌شود.

ماده ۱۵- در صورت بروز اختلاف در صلاحیت بین شورای حل اختلاف با مرجع قضائی، نظر مرجع قضائی لازم‌الاتباع است.

ماده ۱۶- رسیدگی شوراها با درخواست کتبی یا شفاهی به عمل می‌آید. درخواست شفاهی در صورت مجلس قید و به امضای خواهان یا متقاضی می‌رسد.

ماده ۱۷- درخواست رسیدگی متضمن موارد زیر است:

الف- نام و نام خانوادگی، مشخصات و نشانی طرفین دعوی

ب- موضوع خواسته و همچنین تقویم آن در امور مالی

پ- موضوع درخواست یا اتهام

ت- دلایل و مستندات درخواست یا شکایت

ماده ۱۸- رسیدگی قاضی شورا از حیث اصول و قواعد، تابع

مقررات قوانین آیین دادرسی مدنی و کیفری است.

تبصره ۱- اصول و قواعد حاکم بر رسیدگی شامل مقررات ناظر

به صلاحیت، حق دفاع، حضور در دادرسی، رسیدگی به دلایل و مانند آن است.

تبصره ۲- مقررات ناظر به صدور رأی، واخواهی، تجدیدنظر و هزینه دادرسی، از حکم مقرر در این ماده مستثنی و تابع این قانون است.

ماده ۱۹- رسیدگی شورا تابع تشریفات آیین دادرسی مدنی نیست.

تبصره ۱- منظور از تشریفات در این ماده، مقررات ناظر به شرایط شکلی دادخواست، نحوه ابلاغ، تعیین اوقات رسیدگی، جلسه دادرسی و مانند آن است.

تبصره ۲- چنانچه خوانده با دعوت شورا در جلسه رسیدگی حاضر نشود و یا لایحه‌ای ارسال نکند و این دعوت مطابق مقررات آیین دادرسی مدنی راجع به ابلاغ نباشد، شورا مکلف است او را با ارسال اخطاریه دعوت کند.

ماده ۲۰- طرفین می‌توانند شخصاً در شورا حضور یافته یا از وکیل دادگستری استفاده نمایند.

ماده ۲۱- در مواردی که دعوی طاری یا مرتبط با دعوی اصلی از صلاحیت ذاتی شورا خارج باشد، رسیدگی به هر دو دعوی در مرجع قضائی صالح به عمل می‌آید.

ماده ۲۲- شورای حل اختلاف علاوه بر رسیدگی به دلایل طرفین می‌تواند تحقیق محلی، معاینه محل، تأمین دلیل را نیز با ارجاع قاضی یا رئیس شورا توسط یکی از اعضاء به عمل آورد.

ماده ۲۳- هزینه رسیدگی شورای حل اختلاف در کلیه مراحل،

در دعاوی کیفری و غیرمالی معادل هزینه دادرسی در محاکم دادگستری و در دعاوی مالی معادل پنجاه درصد (۵۰٪) آن است. رسیدگی به دعاوی مشمول ماده (۸) این قانون بدون هزینه دادرسی است.

درآمد حاصل از هزینه دادرسی، جریمه‌های قانونی و نیم‌عشر اجرای آرای موضوع این قانون و سایر موارد قانونی به خزانه‌داری کل کشور واریز و صددرصد (۱۰۰٪) مبلغ واریزی از محل اعتبار خاصی که به همین منظور هرساله در قانون بودجه کل کشور منظور می‌شود به شوراهای اختصاص و پرداخت می‌شود تا به صورت کمک در موارد زیر هزینه گردد:

الف- پرداخت پاداش به اعضاء و کارکنان شوراهای
ب- هزینه تعمیرات و تجهیزات و هزینه‌های اداری مرکز امور شوراهای

پ- بیمه تأمین اجتماعی کارکنان و اعضای شورا
تبصره- رئیس قوه قضائیه می‌تواند از منابع موضوع این ماده برای پرداخت پاداش به قضات بازنشسته که در اجرای این قانون فعالیت می‌کنند، اختصاص دهد.

ماده ۲۴- در صورت حصول سازش میان طرفین، چنانچه موضوع در صلاحیت شورا باشد گزارش اصلاحی صادر و پس از تأیید قاضی شورا به طرفین ابلاغ می‌شود، در غیر این صورت موضوع سازش و شرایط آن به ترتیبی که واقع شده است در صورت مجلس منعکس و مراتب به مرجع قضائی صالح اعلام می‌شود.

ماده ۲۵- رأی صادره از سوی قاضی شورا حضوری است، مگر

اینکه محکوم‌علیه یا وکیل او در هیچ‌یک از جلسات رسیدگی حاضر نشده و یا به‌طور کتبی نیز دفاع ننموده باشد.

ماده ۲۶- محکوم‌علیه غایب حق دارد مطابق قانون آیین دادرسی مدنی به رأی غیابی اعتراض کند.

ماده ۲۷- تمام آرای صادره موضوع ماده (۹) این قانون ظرف مدت بیست‌روز از تاریخ ابلاغ، قابل تجدیدنظرخواهی می‌باشد. مرجع تجدیدنظر از رأی قاضی شورا، حسب مورد دادگاه عمومی حقوقی یا کیفری دو همان حوزه قضائی می‌باشد. چنانچه مرجع تجدیدنظر آرای صادره را نقض نماید، رأساً مبادرت به صدور رأی می‌کند. این رأی، قطعی است و اگر رسیدگی به موضوع در صلاحیت مرجع دیگری باشد، پرونده را به مرجع صالح ارسال می‌کند.

تبصره ۱- گزارش اصلاحی شورا قابل اعتراض نمی‌باشد و قطعی است.

تبصره ۲- هرگاه رأی مرجع تجدیدنظر در مقام رد صلاحیت شورا باشد رسیدگی ماهوی انجام و رأی اخیر به‌عنوان رأی شعبه بدوی تلقی و حسب مورد مطابق مقررات آیین دادرسی مدنی و کیفری قابل تجدیدنظر است.

تبصره ۳- هزینه دادرسی رسیدگی در مراحل تجدیدنظرخواهی حسب مورد براساس هزینه دادرسی طرح دعوی در آن مرجع است.

ماده ۲۸- هرگاه در تنظیم یا نوشتن رأی سهو قلم رخ بدهد مانند از قلم افتادن کلمه‌ای یا اضافه شدن آن و یا اشتباه در محاسبه صورت گرفته باشد تا وقتی که نسبت به رأی مذکور اعتراض نشده است، قاضی شورا رأساً یا با درخواست ذی‌نفع رأی را تصحیح